

KOMMUNEDELPLAN FOR BARNEHAGEOMRÅDET 2011 - 2023

INNHOLDSFORTEGNELSE

1.0	Sammendrag.....	3
2.0	Innledning.....	4
2.1	Planforutsetninger.....	4
2.2	Planprosessen.....	5
2.3	Statlige, regionale og kommunale styringssignaler.....	5
2.3.1	Statlige styringssignaler.....	5
2.3.2	Regionale styringssignaler.....	7
2.3.3	Kommunale styringssignaler.....	7
3.0	Kommunen som barnehagemyndighet.....	8
3.1	Statlige føringer.....	8
3.2	Situasjonsbeskrivelse – ansvar og tilsyn.....	9
3.3	Utfordring og strategier.....	10
4.0	Barnehage tilbudet i Sarpsborg.....	10
4.1	Situasjonsbeskrivelse.....	10
4.1.1	Kommunale barnehager.....	11
4.1.2	Ikke-kommunale barnehager.....	11
4.2	Barn med særskilte behov.....	12
4.2.1	Situasjonsbeskrivelse.....	12
4.2.2	Et barnehage tilbud som ivaretar alle barn uansett spesielle behov.....	12
4.2.3	Mottaksbarnehage for nyankomne flyktningers barn.....	12
4.3	Pedagogisk tilbud til de eldste barna som ikke benytter barnehageplass.....	13
4.4	Åpne barnehagen på kveldstid.....	13
4.5	Organisering og struktur.....	14
4.5.1	Kommunale barnehager.....	14
4.5.2	Ikke-kommunale barnehager.....	14
4.6	Utfordringer og strategier.....	15
5.0	Kommunal og ikke-kommunal drift.....	16
5.1	Situasjonsbeskrivelse.....	16
5.2	Utfordring og strategi.....	16
6.0	Inndeling i barnehageområder.....	16
6.1	Utfordring og strategi.....	17
7.0	Barnehagedekning og behov for barnehageplasser.....	17
7.1	Situasjonsbeskrivelse.....	17
7.2	Prognoser og utviklingstrekk.....	18
7.2.1	Prognoser.....	18
7.2.2	Utviklingstrekk.....	18
7.3	Barnehagedekning i 2023 - behovet for nye plasser.....	21
7.3.1	Behovet for nye plasser innen utgangen av 2023.....	22
7.4	Utfordringer og strategi.....	22
8.0	Tomter til barnehageformål og mulige etableringer.....	22
8.1	Krav til barnehagetomt.....	22
8.2	Regulering av tomter til barnehageformål.....	23
8.3	Konkretisering av behov for nye plasser og barnehager.....	23
8.5	Utfordring og strategi.....	24
9.0	Kvalitet i barnehagen.....	25
9.1	Kvalitet.....	25
9.2	Kriterier for en god barnehage.....	25
9.3	Hva barnehagen er for barnet.....	25
9.4	Kvalitetstrekk ved barnehagen.....	26

KOMMUNEDELPLAN FOR BARNEHAGEOMRÅDET 2011 - 2023

9.4.1	Tydelige og faglig dyktige ledere	26
9.4.2	Personale med kompetanse til å løse dagens oppgaver og møte fremtidens utfordringer. 26	
9.4.3	Brukerperspektiv og foreldre som aktive aktører i utvikling av barnehagen.....	26
9.4.4	Barnehagen som arena for lek, læring, utforskning og medvirkning.	26
9.4.5	Ser mangfold som en ressurs	27
9.4.6	Sammenheng og progresjon i læringsinnholdet fra barnehage til skole.	27
9.4.7	Bygningsmasse og uteområde som ivaretar behovet for fleksibel bruk.	28
9.4.8	Identitet og tilhørighet.....	28
9.5	Utfordringer og strategier	28
10.0	Økonomi	29
10.1	Statlige føringer	30
10.2	Kommunalt tilskudd til ikke-kommunale barnehager	31
10.3	Mer driftseffektive kommunale barnehager.....	32
10.4	Etablering av ny barnehageplasser.....	32
10.5	Økonomiske utfordringer og strategier.....	33
11. 0	Handlingsplanperioden 2011-2014.....	34
11.1	Behov for nye barnehageplasser i planperioden.....	34
11.2	Utfordringer og strategier	35

1.0 Sammendrag

Kommunedelplan for barnehageområdet 2011 – 2023 er utarbeidet som en tematisk kommunedelplan i samsvar med plan- og bygningslovens bestemmelser. Planen gir et beslutningsgrunnlag for ytterligere utvikling og forbedring av barnehageområdet. I tillegg gir planen en beskrivelse av nasjonale og kommunale føringer for planarbeidet og kommunens rolle som barnehagemyndighet. Planen beskriver dagens situasjon på ulike områder og beskriver de utfordringer kommunen ser med tilhørende strategier for videreutvikling. Utfordringene og strategiene som fremkommer i kommunedelplanen, er bearbeidet og gjøres gjeldene for aktuelt strategier og tiltak i handlingsplansperioden.

Handlingsplan for barnehageområdet 2011 – 2014 fremkommer i eget kapittel. Aktuelle tiltak kostnadsberegnes særskilt i forbindelse med rullering av Handlingsprogram med økonomiplan.

Faktisk beskrivelse av kommunale og ikke-kommunale barnehager, oversikt over geografisk fordeling av barnehageplasser og prognoser for utvikling er gjengitt i eget vedlegg til planen; *Samlet oversikt over kommunale og ikke-kommunale barnehager med utviklingsprognose*. Tallmaterialet er utarbeidet høsten 2010.

I kommunedelplan for barnehageområde er det utarbeidet kriterier for den gode barnehage i Sarpsborg. I 2023 kjennetegnes Sarpsborgbarnehagen ved at de:

- har tydelige og faglig dyktige ledere
- har personale med kompetanse til å løse dagens oppgaver og møte fremtidens utfordringer
- inntar brukerperspektivet og har foreldre som er aktive aktører i utvikling av barnehagen
- er en arena for lek, læring, utforskning og medvirkning
- har sammenheng og progresjon i læringsinnholdet fra barnehagen til skolen
- ser mangfold som en ressurs
- har en bygningsmasse og et uteområde som ivaretar behovet for fleksibel bruk, har god standard og ser innbydende ut
- er opptatt av identitet og tilhørighet

Utbyggingsdelen av planen bygger på prinsippene:

- Søkere til barnehageplass skal få tilbud om plass der de bor.
- En jevn fordeling mellom kommunale og ikke-kommunale barnehageplasser.
- Barnehageplass til alle barn i alderen 3 – 5 år og til 85 % av barn i alderen 1 – 2 år i 2023.

Statistikk på barnehageområdet forholder seg til aldersgruppa fra 1 år til og med 5 år. I barnehageplanen er derfor ikke 0-åringene med i prognoser som er benyttet og i de vurderinger som er foretatt. Det forventes en økning på drøyt 300 barn totalt i planperioden.

Veksten i antall barn i aldersgruppa 1 – 5 år, barnehagekapasitet og utbyggingsbehov er fremstilt på grunnlag av situasjon og behov i det enkelte barnehageområde (jf skolekretser) og for sonene øst, sentrum og vest. Planen beskriver et totalt behov for 353 nye plasser for aldersgruppa 1 – 2 år og 411 nye plasser for aldersgruppa 3 – 5 år, totalt 764 plasser ved utgangen av planperioden.

I vedlegget til barnehageplanen er den enkelte barnehage nærmere beskrevet. Det er lagt inn tabeller sier viser antall barn, plasser og dekningsgrader i planperioden.

Planen gjelder uavhengig av om barnehagen er kommunal eller ikke-kommunal.

2.0 Innledning

Fra 01. januar 2009 ble det gitt lovfestet rett til barnehageplass for alle som ønsker det. Dette innebærer at der det søkes om opptak innenfor søknadsfrist, skal det gis tilbud om barnehageplass fra barnehageårets oppstart. Innføring av maksimalpris for barnehageplass og muligheter for å søke redusert betaling, har medført at flere familier har anledning til å benytte eksisterende tilbud.

Kommunen er lokal barnehagemyndighet og skal sikre et helhetlig barnehagetilbud som er av god kvalitet og tilpasset lokale forhold og behov. Kommunen som barnehagemyndighet har ansvar for at det er tilstrekkelig med barnehageplasser slik at alle som har lovfestet rett, gis barnhageplass. For å imøtekomme kravet om full barnehagedekning er det etablert kommunale og ikke-kommunale barnehager.

Barnehagemyndighet har også ansvar for godkjenninger og veiledning og skal påse at barnehagene drives i samsvar med gjeldende regelverk. Barnehageeier har ansvar for å drifte virksomheten i samsvar med gjeldende lovverk, har ansvar for drift, vedlikehold og kvalitetsutvikling.

I gjeldende oppvekst – og utdanningspolitisk plattform for Sarpsborg kommune fremkommer det at enheter som arbeider med barn og unge skal være preget av en kultur som legger til grunn et positivt barnesyn. Barn og unge skal sikres medvirkning og Sarpsborg ønsker å framstå som kommunen hvor forhold blir lagt til rette slik at barn og unge lykkes. Foresatte er en ressurs og skal være en vesentlig samarbeidspartner for barnehagen.

Dette innebærer at:

- alle har et felles ansvar, og felles engasjement styrker lokalsamfunnet Sarpsborg
- alle barn og unge er verdifulle
- alle barn og unge har positive ressurser og et vekstpotensiale
- barn og unge trenger klare grenser
- voksne tar ansvar ved å være på samme arenaer som barn og unge
- barn/unge involveres aktivt på de arenaer de deltar, ved at de får tilstrekkelig informasjon og gis mulighet til å påvirke de beslutninger som tas
- alle mennesker er handlende, reflekterende og ansvarlige individer
- foreldre er en aktiv medspiller

Kommunedelplan for barnehageområdet gir både fakta-beskrivelse av dagens situasjon og en vurdering av framtidens barnehageutvikling i Sarpsborg. Kommunedelplanen omfatter både kommunale og ikke-kommunale barnehager, og vil særskilt fokusere på aktuelle tiltak innenfor handlingsperioden 2011-2014.

2.1 Planforutsetninger

Kommunedelplanen er utarbeidet i samsvar med planprogrammet. Kommunedelplanen skal gi et beslutningsgrunnlag for ytterligere utvikling og forbedring av barnehageområdet i Sarpsborg.

Planen skal være en orientering til innbyggere, foreldre og politikere om barnehagens satsningsområder. Samtidig skal den fremstå som en kvalitetserklæring på hvordan barnehagene i Sarpsborg skal fremstå, uavhengig av om barnehagene er kommunal eller ikke-kommunal.

2.2 Planprosessen

Kommunen gjennomfører kontinuerlig ulike typer planlegging som en del av sin ordinære virksomhet. Politisk saksordfører har vært oppnevnt av komité for oppvekst og har arbeidet nært med administrasjonen.

Planen er utarbeidet som en tematisk kommunedelplan i samsvar med bestemmelsene i plan og bygningsloven. To høringer er gjennomført. I planprosessen er informasjon, involvering og medvirkning fra ulike interessenter vektlagt. Det har vært gjennomført flere samlinger med kommunale og ikke-kommunale barnehager. Mottatte innspill er vurdert og til dels ivaretatt i arbeidet.

2.3 Statlige, regionale og kommunale styringssignaler

2.3.1 Statlige styringssignaler

Barnehagene er underlagt føringer fra Kunnskapsdepartementet og er en del av utdanningssystemet. Lov om barnehager og rammeplan for barnehager er revidert og krav om barnehageplan er stadfestet.

Barnehageloven er gjeldene fra 1. 1.2006 og angir de øverste juridiske rettsreglene som barnehagene i Norge styres etter.

Barnehageloven regulerer alle typer barnehagedrift, både formål, innhold og utforming. Barnehagens samfunnsmandat er å tilby barn under opplæringspliktig alder et omsorgs- og læringsmiljø som er til barns beste. Forskrifter til barnehageloven og rundskriv regulerer blant annet barnehagens innhold og oppgaver, bemanning, familiebarnehagedrift, opptak til barnehageplass, foreldrebetaling og tildeling av offentlig tilskudd til ikke-kommunale barnehager. Alle barnehageeiere er pålagt å følge barnehageloven m/forskrifter og andre lover som barnehagen kommer i berøring med.

Barnehagens formål og innhold, § 1 er endret gjeldende fra 1. august 2010 og lyder som følger;

”Barnehagen skal i samarbeid og forståelse med hjemmet ivareta barnas behov for omsorg og lek, og fremme læring og dannelse som grunnlag for allsidig utvikling. Barnehagen skal bygge på grunnleggende verdier i kristen og humanistisk arv og tradisjon, slik som respekt for menneskeverdet og naturen, på åndsfrihet, nestekjærlighet, tilgivelse, likeverd og solidaritet, verdier som kommer til uttrykk i ulike religioner og livssyn og som er forankret i menneskerettighetene.

Barna skal få utfolde skaperglede, undring og utforskertrang. De skal lære å ta vare på seg selv, hverandre og naturen. Barna skal utvikle grunnleggende kunnskaper og ferdigheter. De skal ha rett til medvirkning tilpasset alder og forutsetninger.

Barnehagen skal møte barna med tillit og respekt, og anerkjenne barndommens egenverdi. Den skal bidra til trivsel og glede i lek og læring, og være et utfordrende og trygt sted for fellesskap og vennskap. Barnehagen skal fremme demokrati og likestilling og motarbeide alle former for diskriminering”

Rammeplanen er en forskrift til barnehageloven, og omhandler barnehagens innhold og oppgaver. Med bakgrunn i barnehagens endrede formålsparagraf har barnehagens samfunnsmandat blitt mer omfattende og tydelig. Den nye formålsbestemmelsen stiller høye krav til barnehagepersonalet som skal praktisere verdiene i daglig samspill med barna og i samarbeid med foreldrene. Det nye formålet vektlegger at barnehagen skal videreføre et helhetlig læringssyn der omsorg og lek, læring og dannelse skal være grunnlag for barns allsidige utvikling. I tillegg er sosial og språklig kompetanse samt definerte fagområder viktige deler av barnehagens læringsmiljø.

KOMMUNEDELPLAN FOR BARNEHAGEOMRÅDET 2011 - 2023

Målet med rammeplanen er å gi enhetsledere, teamansvarlige, pedagogiske ledere og det øvrige personalet en forpliktende ramme for planlegging, gjennomføring og vurdering av barnehagens virksomhet. Rammeplanen framhever betydningen av de voksnes holdninger, kunnskaper og ferdigheter til å møte, forstå og oppdra barn til aktiv deltakelse i et demokratisk samfunn. Departementet har til nå fastsatt 11 temahefter som utdyper rammeplanen.

Rammeplanen gir også informasjon til foreldre, eier og tilsynsmyndighet. Blant annet blir det i rammeplanen stadfestet at alle barnehager skal bygge sin virksomhet på det verdigrunnlag som ligger i barnehageloven og de internasjonale konvensjoner som Norge har sluttet seg til. Rammeplanens kap. 3 gir retningslinjer for hvilke fagområder barna i barnehagen skal få grunnleggende kunnskap om og hvordan det pedagogiske personalet skal arbeide med emnene;

- kommunikasjon, språk og tekst
- kropp, bevegelse og helse
- kunst, kultur og kreativitet
- natur, miljø og teknikk
- etikk, religion og filosofi
- nærmiljø og samfunn
- antall, rom og farge

I tillegg setter stortingsmelding 41, "Kvalitet i barnehagen" og stortingsmelding nr. 16 (2006-2007)".... og ingen stod igjen", et større fokus på barnehagen som en læringsarena og tidlig innsats for livslang læring enn tidligere.

St. meldingen 41 vektlegger følgende faktorer som de viktigste for å fremme barns utvikling i et barnehage tilbud:

- Voksne som er lyttende, omsorgfulle og tilgjengelige.
- Et personale med god utdanning og som er engasjert i sitt arbeid med barn.
- Gruppestørrelser som gjør det mulig for de voksne å samhandle med barn på en god måte.
- Personalutvikling som sikrer kontinuitet, stabilitet og forbedringer.
- Utviklingsorientert læreplan.

Barn har en lovfestet rett til medvirkning. Både FN's barnekonvensjon og barnehageloven vektlegger barns rett til medvirkning. Barn skal gis anledning til aktiv deltagelse og barnets syn skal vektlegges. Tilsvarende er det i barnehageloven og i lov om barn og foreldre presisert nødvendigheten og viktigheten av foreldresamarbeid.

Andre styringssignaler som er vesentlige for barnehagene er;

- Forskrift om miljørettet helsevern i barnehager og skoler.
- Forskrift om sikkerhet ved lekeplassutstyr.
- NOU 2009:18 Rett til læring.
- Handlingsplan for likestilling i barnehage og grunnopplæring (2008-2010).
- Handlingsplan for bedre kosthold i befolkningen (2007-2011). Oppskrift for et sunnere kosthold.
- Handlingsplan for fysisk aktivitet 2005-2009. Sammen for fysisk aktivitet.
- Handlingsplan for opprydding i forurenset jord i barnehager og på lekeplasser (2006).
- Ot.prp. 2010: Full barnehagedekning, likeverdig og høy kvalitet i alle barnehager, styrke barnehagen som læringsarena, lav pris.
- NOU 2010:7 Mangfold og mestring. Flerspråklige barn, unge og voksne i opplæringssystemet.
- NOU 2010:8 Med forskertrang og lekelyst.

- Opplæringsloven med forskrifter.

De statlige føringene har som mål å sikre at;

- alle som har lovbestemt rett til barnehageplass får oppfylt rettigheten
- alle barnehager har likeverdig og høy kvalitet
- tidlig intervensjon og helhetlig tiltakskjede blir ivaretatt
- barnehager inngår i og utgjør en del av det helhetlige læringsløpet

2.3.2 Regionale styringssignaler

”Fylkesplan Østfold mot 2050” – fylkesdelplan barn og unge innehar følgende føringer for barnehageområdet;

- Universell utforming slik at aktiviteter, tilbud, produkter, byggverk og uteområder for allmenn bruk utformes slik at de så lang det er mulig kan brukes av alle mennesker på en likestilt måte, uten spesielle tilpasninger eller hjelpemidler
- Styrke norskopplæringen da alle barn bør kunne norsk når de begynner i 1. klasse
- Stimulere til deltagelse i barnehage også i familier der mødre ikke er i arbeid
- Utjevne sosiale helseforskjeller gjennom full barnehagedekning med fokus på barn som ikke benytter barnehage før skolestart
- Forbygge diskriminering gjennom holdningsskapende arbeid i barnehage
- Forbygge kriminalitet og vold ved å ha tilstrekkelig og kompetent personale til å oppdage adferdsavvik tidlig.

2.3.3 Kommunale styringssignaler

Visjonen for Sarpsborg kommune er

SARPSBORG SKAL VÆRE EN FOREGANGSKOMMUNE NÅR DET GJELDER OPPVEKSTVILKÅR FOR BARN OG UNGE

Den kommunale planstrategien setter barnehagene inn i et utdanningsperspektiv med fokus på forebyggende og helsefremmende arbeid.

Oppvekst og utdanningspolitisk plattform har som hovedformål å sikre oppnåelse av kommunens visjon. Plattformen fremholder barnehagen som et svært viktig element i et helhetlig læringsløp og som et viktig tiltak i arbeidet for å forbedre levekårene i Sarpsborg kommune. Den søker å tydeliggjøre sentrale utfordringer knyttet til vilkår og betingelser for at barn og unge skal lykkes. For å lykkes med dette må barn og unge få opplæring av en slik kvalitet at de står rustet til å møte det samfunn de skal ut i som voksne. Barn og unge skal gis hjelp til å utvikle faglig og sosial kompetanse i trygge omgivelser og så tidlig som mulig. De skal bli møtt med et positivt menneskesyn og de voksne skal fremstå som trygge, tydelige, oppmuntrende og støttende. I tillegg er det en forventning om at de voksne evner å se det enkelte barn og legge forholdene så godt til rette at barnet opplever mestring. Oppvekst og Utdanningspolitisk plattform legger til grunn at barnehagen er til for

KOMMUNEDELPLAN FOR BARNEHAGEOMRÅDET 2011 - 2023

barn. Det innebærer at Sarpsborg kommune vektlegger barnehagen som læringsarena med et systematisk pedagogisk tilbud.

Plattformen vektlegger blant annet at

- barnehagene skal ha tydelig faglig ledelse
- barnehagene skal være preget av en kultur som legger til grunn et positivt barnesyn
- barnehagene skal ha medarbeidere som har bedre og bredere kompetanse enn det som er satt som nasjonale minstekrav
- bygninger og areal skal ha god standard og se innbydende ut

Andre kommunale styringssignaler som er vesentlige for barnehagene er;

- Sarpsborg kommune mot 2016 - Mål og strategier.
- Handlingsplan for integrering og inkludering av innvandrerbefolkningen.
- Handlingsplan med økonomiplan 2011-2014.
- Kommuneplan for Sarpsborg. Planstrategi for Sarpsborg kommune.
- Plan for kompetanseutvikling for barnehageområdet.
- Etiske retningslinjer for Sarpsborg kommune.

Overordnet mål for barnehagene i Sarpsborg:

Kommunen har full barnehagedekning med fleksible åpningstider.

Sarpsborgbarnehagen – en god start for livslang læring.

3.0 Kommunen som barnehagemyndighet

Mål for området:

Sarpsborg kommune skal ha tilsyn som sikrer at kommunale og ikke-kommunale barnehager har en drift i henhold til gjeldende lovverk.

3.1 Statlige føringer

Kommunens ansvar er forankret i barnehagelovens § 8. Kommunen har plikt til å sørge for at det finnes et tilstrekkelig antall barnehageplasser for barn under opplæringspliktig alder. Utbyggingsmønster og driftsformer skal tilpasses lokale forhold og behov. Kommunen er lokal barnehagemyndighet og skal gi veiledning og påse at barnehagene drives i samsvar med gjeldende regelverk. For å ivareta dette, er kommunen gitt ansvar for tilsyn med all barnehagedrift.

I NOU 2010: 8 *Med forskertrang og lekelyst* anbefales det at kommunens tilsyn med barnehagene styrkes gjennom sterke nasjonale føringer, både i forhold til omfang og innhold.

KOMMUNEDELPLAN FOR BARNEHAGEOMRÅDET 2011 - 2023

§ 8, 5. ledd:

Kommunen har rett til innsyn i dokumenter og adgang til barnehagelokaler i den utstrekning dette anses som nødvendig for å ivareta kommunens oppgaver.

Barnehagemyndighetens generelle oppgaver er nedfelt lovens §§ 10 - 15.

§ 16, 1.ledd:

Kommunen fører tilsyn med virksomheter etter denne lov. Kommunen kan gi pålegg om retting av uforsvarlige eller ulovlige forhold ved godkjente eller godkjenningspliktige virksomheter. Hvis fristen for å etterkomme pålegg ikke overholdes, eller hvis forholdet ikke lar seg rette, kan kommunen vedta tidsbegrenset eller varig stenging av virksomheten.

Tilsynshjemmelen er gitt kommunen som et verktøy for og et pålegg om å kunne kontrollere og sikre at barna har det trygt, og at det pedagogiske tilbudet er i samsvar med lov og rammeplan.

Omfang og metode for kommunens tilsyn med barnehagene er ikke lovfestet. Kunnskapsdepartementet har utarbeidet veilederen "Tilsyn med barnehager". Denne understreker at tilsyn er en viktig del av kommunens ansvar for å sikre barnehager med høy kvalitet og at kommunen som barnehagemyndighet har innsyn i hva som skjer i barnehagene i kommunen. Veilederen understreker blant annet at kommunen må utøve systematisk tilsyn for å sikre at kvaliteten og innholdet i tilbudet til barna er tilfredsstillende, og at et kvalitetssystem bør omfatte både tilsyn, oppfølging og vurdering, og være et ledd i det kommunale kvalitetssikringsarbeidet. Kommunens tilsyn skal være en kontinuerlig oppgave.

Kommunen er både godkjennings- og tilsynsmyndighet for egne barnehager samtidig som den er godkjennings- og tilsynsmyndighet for ikke-kommunale barnehager.

Stortingsmelding nr 41 (2008-2009) *Kvalitet i barnehagen* setter blant annet fokus på kommunens dobbeltrolle som barnehageeier og barnehagemyndighet, og kommunalt tilsyn. Meldingen understreker at det er viktig at tilsynsmyndigheten har den nødvendige legitimitet og troverdighet, og at kommunen har den nødvendige kompetanse og ressurser til å kunne utføre denne lovpålagte oppgaven.

3.2 Situasjonsbeskrivelse – ansvar og tilsyn

Bystyret har delegert myndigheten etter Lov om barnehager til rådmannen, som har delegert den videre til kommunesjef oppvekst.

Kommunen som barnehagemyndighet;

- Er ansvarlig for et tilstrekkelig antall plasser og har plikt til økonomisk likebehandling av barnehager. Kommunen kan ikke pålegge ikke-kommunale barnehageeiere å tilpasse tilbudet etter etterspørselen og/eller behovet barnefamilier hjemmehørende i Sarpsborg har, for å ivareta at kommunen til enhver tid kan ha full barnehagedekning tilpasset søkerens behov.
- Avgjør søknad om godkjenning etter en vurdering av barnehagens egnethet i forhold til formål og innhold, jf barnehagelovens §§ 1 og 2. Barnehager som finnes egnet i forhold til formåls- og innholdsbestemmelsen, har rett til godkjenning. Dette innebærer fri etableringsrett.
- Skal gi veiledning og føre tilsyn med virksomhetene.
- Skal legge til rette for en samordnet opptaksprosess, der det tas hensyn til barnehagenes mangfold og egenart.
- Har ansvar for at barn med rett til barnehageplass blir prioritert.

KOMMUNEDELPLAN FOR BARNEHAGEOMRÅDET 2011 - 2023

- Har ansvar for å opprette og føre register til bruk for trygdekontoen i forbindelse med kontroll og beregning og utbetaling av kontantstøtte etter kontantstøtteleven.
- Forvalter tilskudd til ikke-kommunale barnehager med bakgrunn i "Forskrift om likeverdig behandling ved tildeling av offentlig tilskudd til ikke-kommunale barnehager" og "Forskrift om foreldrebetaling i barnehager".

Kommunen har ansvar for å føre tilsyn med 49 barnehager. Antall tilsynssteder (barnehagebygg) er 67. Kommunen som barnehagemyndighet har utarbeidet et system for tilsyn og et system for kvalitetsvurdering av de kommunale barnehagene.

3.3 Utfordring og strategier

Utfordringer	Strategier
Et tilsyn som ivaretar rettssikkerhet, legitimitet og effektivitet. Ivaretagelse av kommunens tilsynsansvar med bakgrunn i økt antall barnehager/barnehageplasser. Økt saksmengde med bakgrunn i økt antall barnehager/barnehageplasser. Oppfølging av endringer i barnehagelov og forskrifter. En økning i antall statlige høringssaker. Innføring av rammefinansiering fra 2011. Ivaretagelse av saksforberedelse, klagebehandling, likeverdig behandling, overført fra fylkesmann til kommunen.	Sikre tilstrekkelig barnehagefaglig kompetanse slik at kommunens ansvar som barnehagemyndighet opprettholdes og videreutvikles. Videreutvikle kommunens vedtatte tilsynssystem.

4.0 Barnehagetilbudet i Sarpsborg

4.1 Situasjonsbeskrivelse

Barnehageområdet er politisk organisert under komité for oppvekst. Administrativt tilhører barnehageområdet kommuneområde oppvekst.

Kommunen er både barnehageeier og barnehagemyndighet, og har ansvar for 2527 barnehageplasser som gir tilbud til ca 2670 barn (pr. februar 2011). Kommuneområdet har ansvar for 17 kommunale og 32 ikke-kommunale barnehager.

For kommunen er hovedvekten av arbeidet knyttet opp mot veiledning og tilsyn, behandling av ulike søknader blant annet etter barnehagelov m/forskrifter og rundskriv, samordning av barnehageopptaket, kontantstøttere registrering, vedtak om spesialpedagogisk hjelp hjemlet i Opplæringslov, arbeidsgiveransvar for spesialpedagoger samt vedtak om tildeling av ulike kommunale tilskudd.

Kommunens barnehagetilbud består av:

KOMMUNEDELPLAN FOR BARNEHAGEOMRÅDET 2011 - 2023

- Ordinære barnehager som gir et tilbud hver dag, fem dager i uka. Foreldre kan søke om heltidsplass eller deltidsplass (for eksempel 60 % som er plass 3 dager per uke).
- Ordinære barnehager med spesielt konsept. Dette kan være dyrehold/gårdsbruk, idrett, engelsk, musikk eller natur.
- Familiebarnehager som gir et tilbud i private hjem. I Sarpsborg er det noen som er godkjent i leide lokaler.
- Åpen barnehage som er et gratis tilbud til barn og voksne hvor de voksne selv har ansvar for sitt barn i barnehagetiden. Det søkes ikke om plass og det er ingen foreldrebetaling.
- Mottaksbarnehage for nyankomne flyktningers barn.

Barnehagene kan være:

- Avdelingsinndelte, noe som innebærer at barnehagen er delt inn i avdelinger tilpasset en aldersgruppe (for eksempel 0 – 2 år), og hvor aktivitetene for barna i hovedsak foregår på den avdelingen de er tildelt plass.
- Baseinndelte, noe som innebærer at barna er inndelt i grupper (for eksempel 4 og 5 åringer) med et fast tilholdssted (base). Resten av barnehagen er tilrettelagt for ulike aktiviteter og benyttes av alle barna.

Barnehagenes utelekeplass

Med bakgrunn i ”Handlingsplan for opprydding i forurenset jord i barnehager og på lekeplasser” har Sarpsborg deltatt i prosjektet ”Ren barnehagejord” (2007 – 2010). Prosjektet ble avsluttet høsten 2010 og prosjektets sluttrapport ble behandlet av plan og økonomiutvalget i januar 2011. Kommunens deltagelse i prosjekt ”Ren barnehagejord” har resultert i følgende:

- Det er gjennomført tilfredsstillende oppryddingstiltak i de aktuelle kommunale barnehagene.
- Det er gjennomført tilfredsstillende oppryddingstiltak i ca halvparten av de aktuelle private barnehagene.

Private barnehager som ikke har gjennomført tiltak vil bli fulgt opp.

4.1.1 Kommunale barnehager

Kommunen har 17 kommunale heldagsbarnehager, en mottaksbarnehage for nyankomne flyktningers barn, en naturavdeling og en forsterket barnehageavdeling, totalt 835 plasser. I tillegg har kommunen 3 åpne barnehager med til sammen 97 plasser. Den største barnehagen gir tilbud til 74 barn og den minste barnehagen til 21 barn.

Kommunen som barnehageeier har ansvar for drift, vedlikehold og kvalitetsutvikling.

Kommunen som barnehagemyndighet har ansvar for myndighetsoppgavene.

4.1.2 Ikke-kommunale barnehager

Kommunen har 32 ikke-kommunale barnehager hvorav 6 er familiebarnehager, totalt 1692 plasser. De store barnehagene gir tilbud til mer enn 125 barn og den minste til 20 barn. De ikke-kommunale familiebarnehagene har enkel eller dobbelt barnegruppe dvs at de kan gi tilbud til maksimalt 10 barn.

Per februar 2011 er 41 barna i de ikke-kommunale barnehagene bosatt i en av nabokommunene.

Tilsvarende kommunale barnehager har ikke-kommunal eier ansvar for drift, vedlikehold og kvalitetsutvikling av egen virksomhet.

4.2 Barn med særskilte behov

4.2.1 Situasjonsbeskrivelse

Kommunen har ansvar for utbygging og drift av barnehager, og at tilbudet har den kvalitet, det innholdet og det omfanget som brukerne etterspør og lokale forhold tilsier, innenfor rammen av regelverket. Barnehagen er et tilbud for alle barn. Dette innebærer at barnehagene gir tilbud til barn med særskilte behov. Sarpsborg er et flerkulturelt samfunn og andelen minoritetsspråklige barn har hatt en økning de siste årene. Mens ca 84 % av alle barn bosatt i Sarpsborg har en barnehageplass er andelen minoritetsspråklige barn i barnehage ca 50 % av antall barn bosatt (på landsbasis har 87 %). Per 15.12.10 hadde 301 minoritetsspråklige barn en barnehageplass. De fleste barna er 3 år eller eldre. Det er særlig de sentrumsnære barnehagene som har en høy andel minoritetsspråklige barn.

Barn med nedsatt funksjonsevne har rett til prioritet ved opptak til barnehage, og det er kommunen som har det praktiske og økonomiske ansvaret. Barna kan etter sakkyndig vurdering ha rett til spesialpedagogisk hjelp etter opplæringsloven, enkeltvedtak blir fattet. Tiltakene blir ivarettatt av spesialpedagoger. Disse er ansatt av kommunen og har sitt arbeidssted i kommunal eller ikke-kommunal barnehage.

Barn med nedsatt funksjonsevne kan også ha behov for særskilt tilrettelegging ut over den spesialpedagogiske hjelpen. Dette kan innebære styrking av barnehagens grunnbemanning, særskilt tilrettelegging av barnehagens fysiske miljø eller spesielt utstyr og materiell. Det er kommunens ansvar å dekke de utgiftene som er nødvendige for at barnehagen skal kunne gi barnet et barnehagetilbud. Med bakgrunn i søknad fattet kommunen vedtak. Ikke-kommunale barnehager tilsetter i dag i hovedsak ekstra bemanning, førskolelærer og/eller assistent selv.

Per februar 2011 har 71 barn ressurser etter opplæringslov- og eller barnehagelov med bakgrunn i vedtak.

4.2.2 Et barnehagetilbud som ivaretar alle barn uansett spesielle behov

Barn med spesielle behov kan trenge særskilt tilrettelegging som en ordinær barnehage ikke kan ivareta. Kommunen har etablert en egen avdeling for barn med sterkt nedsatt funksjonsevne. Barn med sterk astma, allergi og/eller eksem, som kan komme av matvarer, husdyr, husstøv, ulike stoffer o l., kan ha behov for særskilt beskyttelse. En plass i en vanlig barnehage, selv om personalet gjør det de kan for å legge forholdene godt til rette, kan vise seg ikke være et godt nok tilbud for barnet. Erfaringer viser at foreldre har sett seg nødt til å ta barnet ut av barnehagen da ingen av kommunens barnehager er spesielt tilrettelagt for barn med sterk allergi.

4.2.3 Mottaksbarnehage for nyankomne flyktningers barn

Mottaksbarnehagen for nyankomne flyktningers barn ble etablert med 5 plasser i et privat hjem i 1994, med bakgrunn i politisk vedtak. Mottaksbarnehagen er etablert som familiebarnehage og er i dag godkjent med 10 plasser for barn i alderen 0 – 5 år. Bemanningen består av en pedagogisk leder i 40 % stilling og 200 % assistentbemanning. Den ene assistenten er to-språklig. Mottaksbarnehagen holder til i et eget hus i Sarpsborg sentrum. Lokalene er gamle, lite egnet for formålet og ikke tilpasset barn med nedsatt funksjonsevne. Ny

KOMMUNEDELPLAN FOR BARNEHAGEOMRÅDET 2011 - 2023

organisering av kommunale barnehager fra 2010 har ført til at Mottaksbarnehagen ikke lenger er en avdeling under den nærliggende ordinære barnehagen, men under Fritznerbakken barnehage som ligger noe lenger vekk.

Tilbudet er spesielt beregnet på foreldre som skal delta på kommunens Introduksjonsprogram. Åpningstiden er på 8 timer og 15 min per dag, noe som er kortere enn de andre kommunale barnehagene.

Opptak av barn til Mottaksbarnehagen skjer i samarbeid med kommunens flyktningkonsulent. Barna kan ha plass her i et barnehageår. Med bakgrunn i kriteriene for hvilke barn som skal tilbys plass i Mottaksbarnehagen er erfaringene at behovet for denne type plasser varierer i løpet av et barnehageår. Dette fører til at Mottaksbarnehagen har ledig kapasitet i perioder med dertil tap av foreldrebetaling.

Tilbudet er i dag godkjent etter forskrift for familiebarnehager. Dette innebærer at pedagognormen er lavere enn ved ordinære avdelinger. Et mottaksbarnehagetilbud krever stor grad av pedagogisk kompetanse samt kompetanse på spesielle områder, noe dagens ordning ikke ivaretar.

4.3 Pedagogisk tilbud til de eldste barna som ikke benytter barnehageplass

I Sarpsborg hadde ca 96 % av barn i alderen 3 – 5 år en barnehageplass per 15.12.2010. Det er om lag 10 barn som begynner i 1. klasse høsten 2011 som ikke har et tilrettelagt pedagogisk tilbud. Noen av disse har benyttet tilbudet i Åpen barnehage. Dette innebærer at det hvert år er noen 5-åringer som av ulike årsaker ikke har hatt et barnehagetilbud før de begynner på skolen.

NOVA har på oppdrag fra ”Utvalg om pedagogisk tilbud til alle førskolebarn” (Brenna-utvalget) gjennomført en undersøkelse om barn som ikke går i barnehage, da Brenna-utvalget ønsket kartlegging av årsaker til at noen familier ikke bruker barnehage for sine 3 – 5 åringer. Rapporten peker på at verdibaserte holdninger spiller en sterk rolle, samt foreldres rett til å velge. Familiens økonomiske situasjon og muligheten for å få en plass tilpasset familiens konkrete behov viser seg å være viktig, men ikke avgjørende for foreldres valg. Undersøkelsens informanter var i hovedsak positive til et bredere skoleforberedende tilbud der de selv som foreldre kunne velge mellom barnehage og alternativer til barnehage.

En positiv og god skolestart gir et godt grunnlag for trivsel og utvikling. En god forberedelse til skolestart har både faglige, sosiale og språklige aspekter ved seg. Den omtalte undersøkelsen synliggjør at foreldre som ikke ønsker å benytte barnehage er opptatt av muligheten til et alternativt tilbud for sitt barn. For å legge forholdene til rette for en best mulig skolestart for alle 5 åringer i kommunen, bør det etableres et alternativt tilbud som kan benyttes for sosial og språklig utvikling det siste året før skolestart.

4.4 Åpne barnehagen på kveldstid

Prosjekt nærmiljøhuset har barn og unge 0 – 20 år som målgruppe. Prosjektet varer først og fremst en ny måte å jobbe på gjennom å samordne tjenester, jobbe tverrfaglig og mobilisere flere i nærmiljøet for å oppnå endrede og bedre resultater. Prosjektet ble formelt avsluttet høsten 2010.

Et av delprosjektene i prosjekt Nærmiljøhuset var *Åpne barnehagen på kveldstid*. Hensikten var:

- å etablere et nøytralt treffpunkt for barnefamilier
- å videreutvikle robuste nettverk i nærmiljøet
- nettverksbygging som helsefremmende og forebyggende strategi for utjevning av sosial ulikhet

- mobilisering av lokalmiljø

Tilbudet var for barn i alderen 0 – 5 år med foresatte og eventuelle søsken, og skulle være et nøytralt treffpunkt for barnefamilier. Barnehagens personale skulle ikke være tilstede i denne tiden. Det var opp til de fremmøtte foreldre å bestemme hvilke aktiviteter som skulle gjennomføres. Eventuelle matvarer måtte de ta med selv.

Tilbudet startet opp i mars 2010 og det ble gjennomført på Peer Gyntveien barnehage. Barnehagen markedsførte tilbudet med at barnehagen ville holdes åpen hver onsdag fra kl. 17.00 – 19.00.

Tilbudet ble ikke etterspurt av målgruppen, og delprosjektet ble avsluttet før tiden.

Delprosjektet er vurdert som et viktige tiltak for å få mobilisert nærmiljøet, og skal utvikles videre ved å se på alternative muligheter.

4.5 Organisering og struktur

4.5.1 Kommunale barnehager

De kommunale barnehagene er organisert i fire enheter med hver sin enhetsleder. Organiseringen tar utgangspunkt i størrelse, og i noe grad geografisk beliggenhet.

Barnehagens grunnbemanning utgjør i utgangspunktet 1 førskolelærer/pedagogisk leder og 2 assistenter/barne- og ungdomsarbeidere, dvs 3 årsverk per 9 barn under 3 år eller 18 barn over 3 år. Tre av enhetene har et lederteam på 3 årsverk og en enhet har et lederteam som består av 4 årsverk.

Barnehagene har en åpningstid på 10 timer og 15 minutter per dag. Alle barnehageenheter gir tilbud i sommerferien.

De fleste av barnehagene er små, dvs at de har mindre enn 60 plasser og er avdelingsinndelte. De fysiske rammebetingelsene er lite tilpasset behovet for fleksibel drift, noe som setter grenser for utvikling av nye og mer effektive driftsformer.

Kommunens eldste barnehage ble åpnet i 1972, og den siste ble etablert i 2009 i et midlertidig barnehagebygg.

Det er gjennomført en tilstandsvurdering av det enkelte barnehagebygg og byggets tekniske anlegg. Den enkelte barnehage sin standard er beskrevet i vedlegg.

4.5.2 Ikke-kommunale barnehager

Ikke-kommunale barnehager har ulike eierformer. I Sarpsborg finnes følgende:

- foreldre-eide barnehager
- forenings-eide barnehager
- barnehager etablert som bedrift/aksjeselskap
- barnehager etablert som enkeltmannsforetak.

Organiseringen den enkelte eier har valgt varierer og er som følger;

- 1 eier drifter 7 barnehager
- 3 eiere drifter 2 barnehager

KOMMUNEDELPLAN FOR BARNEHAGEOMRÅDET 2011 - 2023

- 2 eiere drifter barnehage etablert i flere bygg på samme tomt
- 3 eiere drifter barnehage med avdelinger etablert flere steder i kommunen

I hovedsak har de ikke-kommunale barnehagene styrer i hel stilling. Barnehagenes grunnbemanning utgjør i all hovedsak 1 førskolelærer/pedagogisk leder og 2 assistenter/ barne- og ungdomsarbeider, dvs 3 årsverk per 9 barn under 3 år eller 18 barn over 3 år. En del barnehager har i de siste årene ansatt 2 førskolelærere og en assistent/barne-og ungdomsarbeider per 9/18 barn. Noen av barnehagene har 2 førskolelærere og 2 assistenter per 14/25 barn. Familiebarnehagene har i utgangspunktet en førskolelærer/pedagogisk leder i ca 0,2 årsverk og en assistent per 4/5 barn.

Barnehagenes åpningstid varierer noe men de fleste har en åpningstid på inntil 10 timer og 30 minutter per dag. En barnehage har kveldsåpent.

Familiebarnehagene og et par ordinære barnehager har stengt noen uker i juli.

De aller fleste barnehagene er etablert etter 1990 og er avdelingsinndelt. Flere av barnehagene er eller blir renoveret, har etablert nye avdelinger i nye hus eller er etablert i løpet av de 10 siste årene.

De største barnehagene har mer enn 125 plasser og de minste er familiebarnehager med 4 barn under 3 år eller 5 barn i alderen 0 – 5 år.

Standard på den enkelte barnehage og tekniske anlegg står beskrevet i vedlegg.

Kommunen har i forbindelse med kommunalt tilskudd vedtatt vilkår for tilskuddet.

4.6 Utfordringer og strategier

Utfordringer	Strategier
Et barnehagetilbud som er tilpasset barn uansett spesielle behov.	Kartlegge og utrede kommunens behov for spesielt tilrettelagte barnehageplasser. En mulig konsekvens vil være å etablere nye plasser.
Bedre integrering av nyankomne flyktningers barn i kommunens barnehagetilbud.	Utrede organisering av Mottaksbarnehagetilbud for nyankomne flyktninger barn - etablere Mottaksbarnehagen i andre og bedre tilpassede lokaler - etablere mottaksbarnehageplasser i ordinære barnehager
Legge forholdene til rette for en best mulig skolestart for alle kommunens 5-åringer.	Etablere et pedagogisk tilbud for de eldste førskolebarna som ikke benytter barnehageplass.
Legge forholdene til rette for bruk av barnehagene etter barnehagens stengtstid.	Kartlegge og utrede behovet for åpne barnehager på kveldstid.

5.0 Kommunal og ikke-kommunal drift

5.1 Situasjonsbeskrivelse

Kommunen har ansvar for å sikre at det finnes et tilstrekkelig antall barnehageplasser. Full barnehagedekning innebærer at barnets rett til barnehageplass blir ivaretatt. Som et resultat av bystyret sitt vedtak i 2003 er hovedmengden av barnehageplassene ikke-kommunale. Dette har vært en viktig forutsetning for kommunens utvikling av antall barnehageplasser, og at kommunen i dag har full barnehagedekning.

Det er i dag 2527 barnehageplasser hvorav 1692 er ikke-kommunale. Dette innebærer at nærmere 70 % av kommunens barnehageplasser er privat drevet. På landsbasis er ca 50 % av barnehageplassene i ikke-kommunal barnehager.

Med bakgrunn i økt etterspørsel etter barnehageplasser og en forventet økning i antall førskolebarn må nye barnehageplasser etableres. Videre utbygging bør ivaretas på en måte som gir en jevnere fordeling mellom kommunale og ikke-kommunale plasser. Dette sikrer at foreldre gis et reelt valg i forhold til ønsket barnehage. Ved en jevnere fordeling opprettholdes konkurranseaspektet bedre og kommunen har større mulighet til å påvirke opptak innenfor skolekretsområdene. Dette vil føre til at Sarpsborg kommune nærmer seg det nasjonale snittet for fordeling.

Variasjoner i barnehagetilbudet er ikke knyttet til om barnehagen er kommunal eller ikke-kommunal da erfaringer viser at det er driftsformer og ikke eierformer som gir variasjoner. Ikke-kommunal drift har gitt økt konkurransen, noe som kan stimulere til utviklingen av kvalitet og brukertilpasning i alle barnehager.

En stor andel ikke-kommunale barnehage fører til at kommunen ikke har god nok mulighet til å sørge for at barn bosatt i Sarpsborg prioriteres til barnehageplass. Dette da ikke-kommunale barnehager kan prioritere barn bosatt i annen kommune i sine vedtekter.

5.2 Utfordring og strategi

Utfordring	Strategi
Bedre balanse mellom andelen kommunale og ikke-kommunal barnehageplasser.	Utbygging av nye plasser skjer fortrinnsvis i kommunal regi slik at Sarpsborg kommune nærmer seg det nasjonale snittet for fordeling.

6.0 Inndeling i barnehageområder

Mål for området:

Søkere til barnehageplass skal få tilbud om plass i sitt nærmiljø

KOMMUNEDELPLAN FOR BARNEHAGEOMRÅDET 2011 - 2023

Oppvekst- og utdanningspolitisk plattform fremholder barnehagen som et svært viktig element i et helhetlig læringsløp. Med bakgrunn i at foreldre i hovedsak ønsker barnehageplass i sitt nærmiljø og viktigheten av et nært og godt samarbeid mellom barnehage og nærliggende barneskole, er barneskolenes opptaksområder benyttet som grunnlag for inndeling av barnehagene i barnehageområder. Denne inndelingen danner grunnlaget for kommunens vurdering av behov for barnehageplasser i planperioden. Prognoser for antall førskolebarn i alderen 1 – 5 år som er bosatt i det enkelte område og antall barnehageplasser i området, gir så en dekningsgrad for det enkelte område.

Kommunen er videre delt inn i soner på følgende måte

- Sone øst dekker alle områder øst for Glomma
- Sone sentrum dekker Alvimhaugen, sentrum, Kurland, Jelsnes, Lande og Brevik
- Sone vest dekker resten av kommunen

Denne inndelingen danner grunnlaget for beregning av behovet for nye plasser i det enkelte område og sone i planperioden.

6.1 Utfordring og strategi

Utfordring	Strategi
Tilstrekkelige barnehageplasser i forhold til behov i nærmiljø, både i omfang og variasjon.	Den enkelte barneskole sitt opptaksområde og antall barn i alderen 1 – 5 år som er beregnet bosatt innen området, danner utgangspunktet for etablering av nye plasser.

7.0 Barnehagedekning og behov for barnehageplasser

7.1 Situasjonsbeskrivelse

Kommunen kan i dag gi tilbud til alle som søker innen hovedfristen om våren, men har ikke mulighet til å etterkomme behovet for barnehageplass til alle som søker etter frist eller i løpet av barnehageåret.

Per februar 2011 består ventelisten av ca 414 barn. De fleste barna er under 3 år. Barna fordeler seg som følger:

Sone	Område	Antall barn
Øst	Søndre Skjeberg m/Høysand	56
	Skjeberg	95
	Ise/Varteig	20
Sentrum	Kurland	37
	Sentrum	97
Vest	Grålum Hannestad Tindlund	130

KOMMUNEDELPLAN FOR BARNEHAGEOMRÅDET 2011 - 2023

Barnehagedekning regnes i prosent av barn bosatt i alderen 1 – 5 år og antall barn som har barnehageplass. I denne planen er dekningsgraden beregnet med bakgrunn i antall plasser kommunen har, noe som innebærer at en barnehageplass = et barn.

Erfaringer viser at foreldre i større grad i dag enn for noen få år siden ønsker barnehageplass til barn som ikke har fylt 1 år. Per 15.12.2010 hadde 48 barn under 1 år en barnehageplass. Barn under 1 år er i dag ikke en del av det statistiske materialet da andelen barn med barnehageplass er liten sett i forhold til årskullet.

Det er områdene Hornnes (49 %), Hafslundsøy (48 %) og Alvimhaugen (41 %), som har den laveste dekningsgraden. Området Borgen har en overkapasitet av plasser (117 % barnehagedekning).

7.2 Prognoser og utviklingstrekk

7.2.1 Prognoser

Det er utarbeidet prognoser for planperioden. Disse legger til grunn en årlig tilflytting til kommunen på ca 430 personer frem til 2015 og 490 fra 2015. Siste års relativt høye fødselsrater er også lagt til grunn.

Gjennomsnittlig årlig boligbygging er 260 boenheter.

7.2.2 Utviklingstrekk

Prognosene viser at antall førskolebarn i alderen 1 – 5 år totalt vil øke med ca 500 i planperioden. Den største veksten forventes i sentrumsområdene (Sandesundsveien barneskole og Alvimhaugen barneskole) og på Borgen og Hafslund.

Sone øst

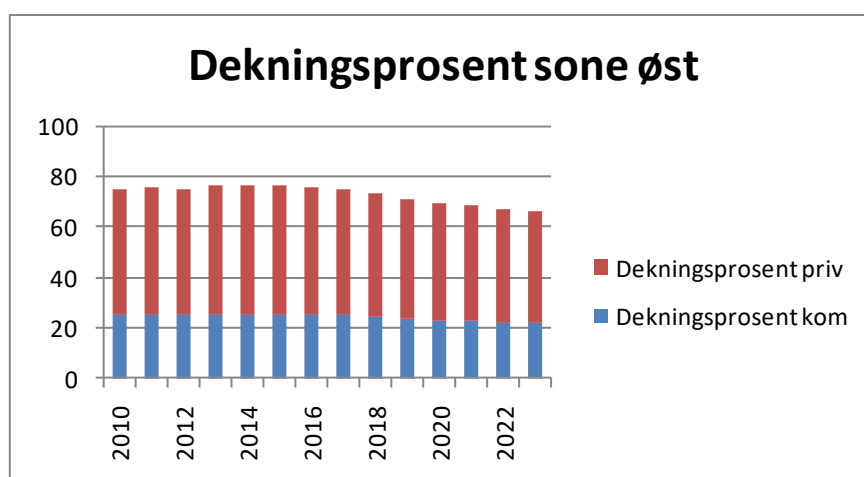
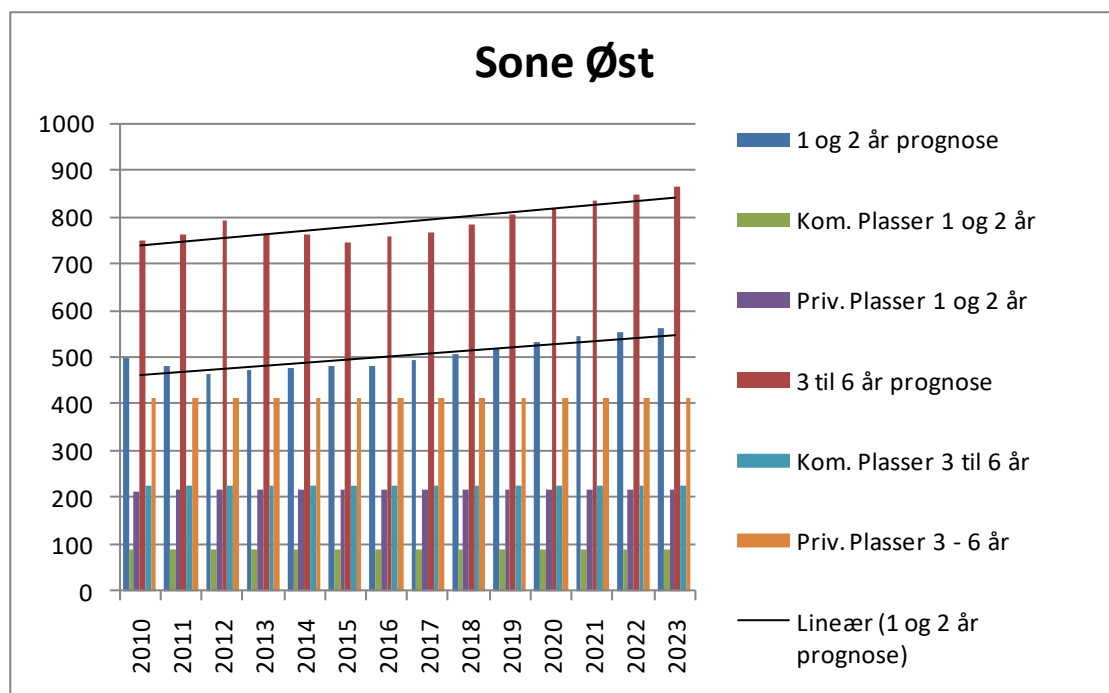
Det totale antall barn i alderen 1 til og med 5 år vil planperioden øke med 182. Barnetallet vil gå ned i noen områder og øke i andre.

De største endringene er i områdene

Område	Antall barn 2011	Antall barn 2023	Endring
Hafslund/Navestad	304	411	+ 140
Varteig	173	140	-30

Områder med den lavest dekningsgrad i hele planperioden:

Barnehageområde	Antall barn og dekningsgrad	2011	2014	2023
Hornnes	Antall barn bosatt	156	154	150
	Dekningsgrad	49 %	50 %	51 %
Hafslundsøy	Antall barn bosatt	162	152	163
	Dekningsgrad	48 %	51 %	48 %

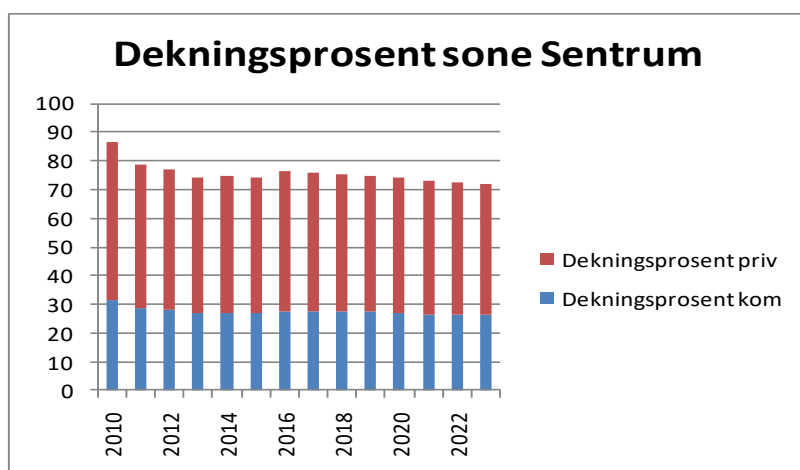
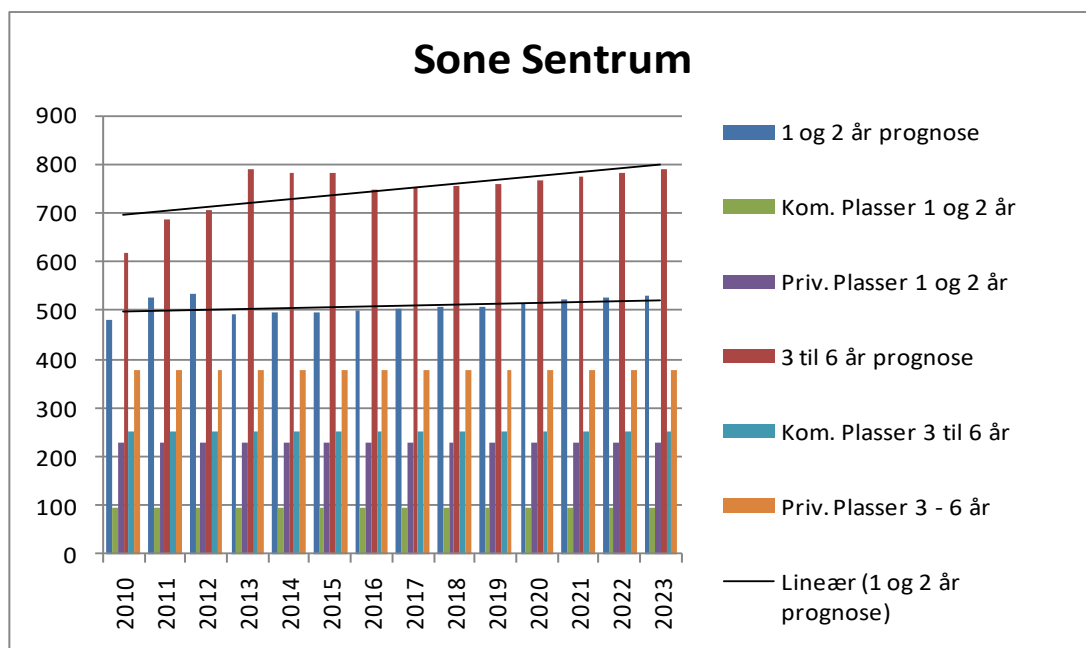
Sone sentrum

Det totale antall barn i alderen 1 til og med 5 år vil planperioden øke med 109. Barnetallet vil gå ned i et område og øke i andre. De største endringene er i områdene:

Område	Antall barn 2011	Antall barn 2023	Endring
Sandesundsveien	379	491	+ 112
Kurland	357	328	-29

Områder med den lavest dekningsgrad i hele planperioden:

Barnehageområde	Antall barn og dekningsgrad	2011	2014	2023
Alvimhaugen	Antall barn bosatt	169	189	183
	Dekningsgrad	41 %	37 %	38 %
Sandesundsveien	Antall barn bosatt	379	429	491
	Dekningsgrad	81 %	72 %	63 %

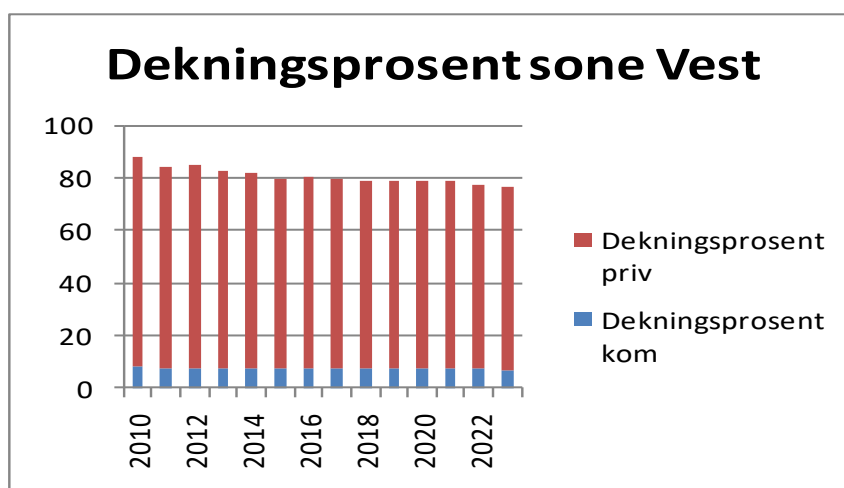
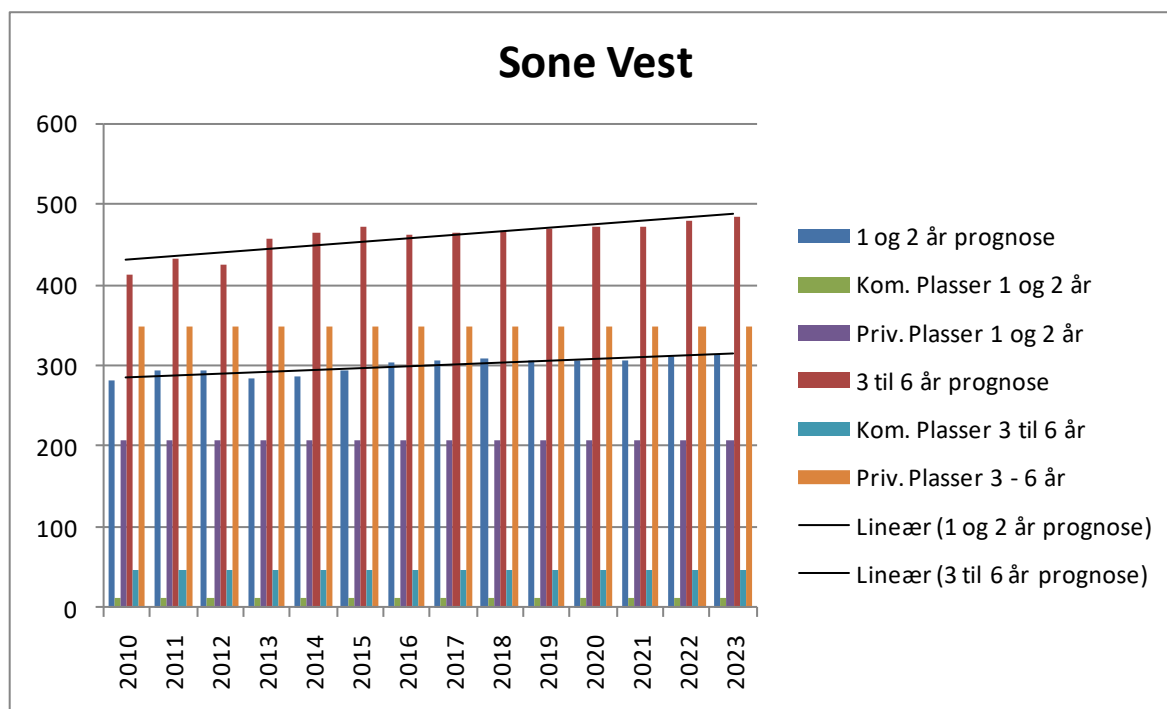
Sone vest

Totalt antall barn i alderen 1 til og med 5 år vil i planperioden øke med 71. Barnetallet vil i hovedsak være stabilt. Den største endringen er:

Område	Antall barn 2011	Antall barn 2023	Endring
Tindlund	268	320	+ 52

Området med lavest dekningsgrad i hele planperioden:

Barnehageområde	Antall barn og dekningsgrad	2011	2014	2023
Grålum	Antall barn bosatt	270	262	276
	Dekningsgrad	79 %	82 %	78 %

7.3 Barnehagedekning i 2023 - behovet for nye plasser

Kommunen har per 15.12.2010 en barnehagedekning på ca 69 % for barn i alderen 1 – 2 år og ca 96 % for barn over 3 år.

Erfaringen er at andelen søkere til barnehageplass øker både for barn over og under 3 år. Ved beregning av behovet for antall plasser i 2023 er følgende forutsetninger lagt til grunn:

- at det ønskes barnehageplass til alle barn over 3 år
- at kontantstøtten er utfaset
- at det ønskes barnehageplass til 85 % av alle barn i alderen 1 – 2 år.

KOMMUNEDELPLAN FOR BARNEHAGEOMRÅDET 2011 - 2023

7.3.1 Behovet for nye plasser innen utgangen av 2023

Behovet er vurdert med utgangspunkt i prognosen for antall barn i alderen 1 til og med 5 år som er bosatt og antall barnehageplasser som per i dag er etablert

Sone	Alder	Behov, antall nye plasser 2023	Totalt 1 – 5 år 2023
Øst	1 – 2	171	
	3 – 5	159	330
Sentrum	1 – 2	128	
	3 – 5	162	290
Vest	1 – 2	54	144
	3 – 5	90	
Totalt			764

Kommentarer; behovet for nye plasser, 1 – 5 år er totalt 764.

Sone øst

Behovet er størst i området Hornnes med 97 plasser og Hafslundsøy med 75 plasser.

Sone sentrum

Behovet er størst i området Sandesundsveien med 152 plasser og Alvimhaugen med 102 plasser.

Sone vest

Behovet er størst i området Tindlund med 73 plasser.

7.4 utfordringer og strategi

Utfordringer	Strategi
Full barnehagedekning i Sarpsborg. Tilpasse antall barnehageplasser i tråd med behovet.	Øke antall barnehageplasser i de områdene som har den lavest dekningsgraden i hele planperioden.

8.0 Tomter til barnehageformål og mulige etableringer

8.1 Krav til barnehagetomt

Nye barnehageplasser kan etableres ved:

- utbedre/bygge på eksisterende barnehager
- omgjøre eksisterende bygg/eiendommer til barnehage
- bygge nytt

Utvelgelse av tomter til formålet må ta hensyn til kriterier som er viktige sett i forhold til samfunnets behov og i forhold til barnehagens behov. Ved vurdering av valg av tomt må følgende momenter vektlegges:

KOMMUNEDELPLAN FOR BARNEHAGEOMRÅDET 2011 - 2023

- grønnstruktur
- funksjonell lokalisering i forhold til topografi, lokalklima, visuelle forhold og kommunikasjon
- tilknytting til gang og sykkelveinett og kollektivdekning
- støy og forurensning

De samme momentene gjelder dersom eksisterende bygg vurderes.

Andre viktige forhold som må med i vurderingen er:

- at tomte er enkel å regulere til formålet
- at den er lett å bebygge/har gode byggetekniske forhold
- at det er god tilgang til turområder/friluftsområder
- estetikk
- at det er nærhet til barneskole (samlokaliseringseffekt).

8.2 Regulering av tomter til barnehageformål

Tomter med bakgrunn i kommuneplanens arealdel:

Sone	Område	Betegnelse	Planstatus	Off / Privat
Øst	Hornnes Hanserabben*	Grimstad Hafslund/Navestad	Under regulering LNF-område i godkjent kommuneplan. Offentlig område i kommuneplanforslaget. Regulert til offentlig formål.	Privat Offentlig
	Hafslundsøy Hafslundsøy	Skarpnord Yngvar Kingsrødsvei	Under regulering Regulert til skoleformål	SOBBL Offentlig
Sentrum	Kulås	Sandesundsveien	Godkjent kommuneplan Uregulert	Privat
Vest	Grålum Grålum Tindlund Tindlund	Hovslagerveien Bjørnstad bedehus Langemyr Sandveien	Under regulering Under regulering Under regulering Boligområde i godkjent kommuneplan. Offentlig område i kommuneplanforslaget Uregulert	Privat Privat Privat Privat

Kommentar: Tomten er lite hensiktsmessig for barnehageetablering.

8.3 Konkretisering av behov for nye plasser og barnehager

Med bakgrunn i

- dekningsgrad, barnehageplasser i 2010
- prognoser for utvikling av antall barn i alderen 1 – 5 år, den enkelte sone og område
- en dekningsgrad på 85 % for barn under 3 år i 2023
- en dekningsgrad på 100 % for barn over 3 år i 2023
- tilbud om barnehageplass i familiens nærmiljø

KOMMUNEDELPLAN FOR BARNEHAGEOMRÅDET 2011 - 2023

vil kommunen ha behov for etablering av nye barnehageplasser og barnehager som vist i modellen

Sone	Område	Behov for nye plasser i 2023	Behovet – totalt antall plasser i sonen	Tiltak	Tomtesituasjonen*
Øst	Ullerøy	7	93	Det etableres en barnehage i søndre Skjeberg.	En tomt i privat eie er under regulering.
	Hornnes	64			
	Sandbakken	22			
	Borgen	29	237	Det etableres to barnehager i området Hafslund/Hafslundsøy.	En tomt i offentlig eie er regulert til skoleformål. SOBBL sin tomt er under regulering.
	Hafslund/Navestad	97			
	Hafslundsøy Varteig	75 36			
Sentrum	Alvimhaugen	102	290	Det etableres to i området sentrum/Alvimhaugen.	For tomt i privat eie er regulering ikke påbegynt.
	Sandesundsveien	152			
	Lande	32			
	Kurland	4			
Vest	Grålum	46	144	Det etableres en barnehage i sone vest	Tre tomter i privat eie er under regulering. For en tomt i privat eie er regulering ikke påbegynt .
	Hannestad	25			
	Tindlund	73			

* se pkt 8.2

8.5 Utfordring og strategi

Utfordring	Strategi
Finne egnede tomter evt. bygningsmasse som kan benyttes til barnehageformål i tråd med behovet for nyetablering i de ulike soner.	Benytte og omregulere tomter/bygningsmasse. Oppkjøp av tomter eller bygningsmasse dersom kommunen ikke selv står som eier. Videreføre samarbeidet med private barnehageetablerere slik at nye plasser er i tråd med kommunens utbyggingsbehov.

9.0 Kvalitet i barnehagen

Mål for området:

Sarpsborgbarnehagen – en god start på livslang læring.

Barn opplever glede og mestring.

9.1 Kvalitet

Den enkelte barnehage skal ivareta en helhetlig pedagogisk tilnærming til omsorg og læring og respekten for barndommens egenverdi. Barnehagen skal ha et pedagogisk kompetent personale som kan stimulere barnas intellektuelle, følelsesmessige og sosiale ferdigheter og har god kontakt med barnas hjem. Gode relasjoner mellom ansatte og barn er avgjørende for at barnehagen skal ha god kvalitet. Kvalitetsbegrepet er dynamisk, og oppfatningen av kvalitet i barnehagen har vært og vil være i endring blant annet avhengig av samfunnsendringer og synet på barn og barndom. Kvalitet i barnehagen har en subjektiv side, og vesentlige sider av kvaliteten er vanskelig å måle, men kan blant annet bedømmes ut i fra barnets uttrykk for trivsel eller mistrivsel.

De fysiske rammebetingelsene, barns leke- og oppholdsareal, gruppestørrelse og antall barn per voksne er viktige faktorer ved vurdering av barnehagens kvalitet.

9.2 Kriterier for en god barnehage

Barnehagene i Sarpsborg kommune kjennetegnes ved at de:

- Har tydelige og faglig dyktige ledere.
- Har personale med kompetanse til å løse dagens oppgaver og møte fremtidens utfordringer.
- Inntar brukerperspektivet og har foreldre som er aktive aktører i utvikling av barnehagen.
- Er en arena for lek, læring, utforskning og medvirkning.
- Har sammenheng og progresjon i læringsinnholdet fra barnehagen til skolen.
- Ser mangfold som en ressurs.
- Har en bygningsmasse og et uteområde som ivaretar behovet for fleksibel bruk.
- Er opptatt av identitet og tilhørighet.

9.3 Hva barnehagen er for barnet

Barnehagen skal i samarbeid og forståelse med hjemmet ivareta barnas behov for omsorg og lek, og fremme læring og dannelse som grunnlag for allsidig utvikling. I barnehagen skal læring skje på barnets premisser og opplevelser og læring skal gå hånd i hånd.

Barnehagen er til for barnet, og skal være et spennende sted å komme til for det enkelte barn. Barn skal få utfolde skaperglede, undring og utforskertrang og skal oppleve glede og mestring. De skal leke, lære å ta vare på seg selv, hverandre og naturen. De skal utvikle grunnleggende kunnskaper og ferdigheter, og har rett til medvirkning tilpasset alder og forutsetninger. Barnehagen skal være et utfordrende og trygt sted for fellesskap og vennskap. Barnehagepersonalet må tilrettelegge dagen slik at den gir rom for spontanitet, oppleves som lystbetonet og gir rom for humor og glede.

9.4 Kvalitetstrekk ved barnehagen

9.4.1 Tydelige og faglig dyktige ledere

Godt lederskap skaper vilkår for at de ansatte kan ta i bruk og utvide sin kompetanse. Barnehagen må ha tydelige ledere som støtter og følger opp den enkelte ansatte og ser hver enkelt og personalgruppa som en samlet ressurs. Lederen skal ha oversikt og se sammenhenger, reise faglige diskusjoner og initiere og lede faglige utviklingsprosesser. Kunnskap om pedagogisk ledelse og ulike verktøy for planlegging, dokumentasjon og vurdering er nødvendig for å utvikle barnehagen som en lærende organisasjon.

9.4.2 Personale med kompetanse til å løse dagens oppgaver og møte fremtidens utfordringer.

Barnehagens bemanning består i hovedsak av personer uten høyskoleutdanning (ca 2/3).

Barnehagepersonalets faglige og personlige kompetanse er barnehagens viktigste ressurs og er en forutsetning for at barnehagen skal være en god lærings- og omsorgsarena.

Personalets kompetanse er den viktigste faktoren for å kunne gi et barnehagetilbud av høy kvalitet. Økt antall ett - og toåringer og større sosialt og kulturelt mangfold krever økt pedagogisk kompetanse hos de ansatte. Økt innsats for kvalitets- og kompetanseutvikling i barnehagen må blant annet skje ved at en større andel av de ansatte har barnehagefaglig og barnefaglig kompetanse. De stadige endringer i sektoren krever et personale med endringskompetanse.

9.4.3 Brukerperspektiv og foreldre som aktive aktører i utvikling av barnehagen.

Barnehagen skal sikre samarbeid med barnas hjem. Foreldrene er viktige og nyttige samarbeidspartnere og skal inviteres til aktiv deltagelse i utvikling av barnehagens innhold. Alle foreldre skal møtes med åpenhet og forholdene skal legges til rette for et nært samarbeid om det enkelte barns trivsel og utvikling.

Barnehagen skal ha gode rutiner for informasjonsutveksling som bidrar til en likeverdig behandling av alle foreldre.

Barnehagen gjennomfører brukerundersøkelse hvert år. Resultatet av denne formidles til foreldre og skal danne grunnlag for personalets vurdering og utvikling av egen virksomhet.

9.4.4 Barnehagen som arena for lek, læring, utforskning og medvirkning.

I barnehagen skal læring skje på barnas premisser. Leken har en framtrædende plass i barnets liv i barnehagen. Leken har en egenverdi og er en viktig side ved barnekulturen. Barn er aktivt lærende og kompetente og lærer gjennom å gjøre, oppdage og erfare selv. Kunnskap utgår fra aktiv nysgjerrighet, refleksjon og kreativ innstilling og er en prosess livet igjennom. Når barnets opplevelser og erfaringer bare bekrefter de forestillinger barnet har, skjer det ingen læring. Barnehagepersonalet skal involvere seg ved å undre seg sammen med dem og stille de gode og utfordrende spørsmålene som hjelper barna videre i sin læreprosess.

Barn skal oppdras til aktivt å bidra i et demokratisk samfunn, og barnehagen må legge til rette for at barn erfarer at egne opplevelser og perspektiver er verdt å komme med, også når de er ulike andres. Barn har rett til

å gi uttrykk for sitt syn på barnehagens daglige virksomhet, og skal ha en reell innflytelse i sin egen hverdag. De skal aktivt delta i planlegging og vurdering av virksomheten. Barnehagepersonalet skal ta utgangspunkt i barnas egne uttrykksmåter og vise respekt for deres opplevelsesverden.

Barnehagepersonalet skal benytte pedagogisk dokumentasjon for å synliggjøre det enkelte barn og barnegruppas læringsprosesser, og som grunnlag for kritisk refleksjon om og utvikling av egen praksis.

9.4.5 Ser mangfold som en ressurs

Personalet har ansvar for at alle barn, uansett funksjonsnivå, alder, kjønn og familiebakgrunn får oppleve at de selv og alle i gruppen er betydningsfulle personer for fellesskapet. Barnehagepersonalet skal se mangfold som en ressurs, og barnehagen skal være et inkluderende fellesskap der ulike individer og ulike kulturelle ytringer møtes i respekt for det som er forskjellig.

Barnehagepersonalet skal ha fokus på det barnet kan. Barnets kompetanser må gjøres synlige og være grunnlag for personalets refleksjoner når det enkelte barns læring og utvikling settes i fokus.

Noen barn vil ha behov for ekstra støtte i sin læring og utvikling. Dette kan inkludere både barn med forsinket språkutvikling, minoritetsspråklige barn med behov for å lære norsk, barn med nedsatt funksjonsevne og barn som kommer fra en vanskelig familiesituasjon. Barnehagen er en viktig arena for å forebygge, oppdage behov og iverksette tiltak. Gode rutiner for observasjon og kartlegging av barn som strever skal sikre tidlig innsats for disse barna.

Gode samarbeidsrutiner og gode systemer knyttet til barn som har behov for ekstra støtte i sin læring og utvikling må foreligge. Viktige samarbeidspartnere er blant annet foreldre, helsestasjon, barnevern, PPT-kontor og andre faginstanser samt grunnskole.

9.4.6 Sammenheng og progresjon i læringsinnholdet fra barnehage til skole.

I rammeplanen for barnehagens innhold og oppgaver og i prinsippene for opplæringen fastslås det at barnehage og skole skal samarbeide til barnets beste. Barnehage og skole er en del av et sammenhengende løp hvor hjemmet, barnehagen og skolen har et felles ansvar for å tilrettelegge for barnets utvikling og læring. Barnehage og skole har til dels ulikt mandat og ulike læringskulturer, noe som innebærer ulike utgangspunkt for det pedagogiske arbeidet. I et samarbeid mellom barnehage og skole må lærerprofesjonene møtes i dialog og med respekt for forskjelligheten.

Å styrke sammenhengen og progresjon i læringsinnholdet fra barnehage til skole innebærer å legge til rette for et helhetlig læringsløp som ivaretar enkeltbarnets behov. Det handler både om at et barns læringspotensial ivaretas, støttes og utvikles på et tidlig tidspunkt, og at barnet får mulighet til å bygge videre på kunnskaper og erfaringer fra barnehagen i et videre skoleløp. Det er barnehagen og skolen som sammen har et ansvar for å forberede seg på å møte det enkelte barnets behov ved skolestart, og det må være gode rutiner knyttet til overgangen fra barnehage til skole.

Kunnskapsdepartementet har utarbeidet veilederen *Fra eldst til yngst. Samarbeid og sammenheng mellom barnehage og skole*. Hovedutvalg for skole og oppvekst behandlet i oktober 2008 sak: *Årshjul for overgang mellom barnehage og skole/SFO*. Årshjulet bygger på de nevnte føringer og ble gjort gjeldende fra barnehageåret/skoleåret 2007/2008. Årshjulet består av en rutinebeskrivelse for gode overganger mellom barnehage og skole/SFO samt skjemaer for informasjon om skolestarteren/barnet. Barn som ikke har

barnehageplass skal trekkes inn det der det er naturlig og mulig. Årshjulet ble evaluert og revidert høsten 2009.

De fleste barnehagene har barn som skal begynne på forskjellige skoler noe som medfører et samarbeid med flere/mange skoler. Tilsvarende skal den enkelte skole samarbeide med mange barnehager. Det vedtatte årshjulet har vært et viktig og nødvendig bidrag for etablering av overgangsprosesser på systemnivå. Erfaringer viser at området må utvikles videre.

9.4.7 Bygningsmasse og uteområde som ivaretar behovet for fleksibel bruk.

En barnehage med god kvalitet og som er i endring må ha fysiske rammebetingelser som legger forholdene til rette for endringer og fleksibel bruk. Fleksible bygg gir blant annet mulighet for:

- ulik alders sammensetning – det enkelte barnehageår
- ulike gruppestørrelser - ut i fra behov og barnas aktiviteter
- ulike barnehage tilbud i samme barnehagebygg, for eksempel base for naturavdeling eller Åpen barnehage
- sambruk av areal, nærmiljø

Barnehagebygg skal ha en utforming som er spennende for barn og som gir oversiktlige forhold. Barn har ofte en annen relasjon til sitt miljø enn voksne. For barna kan innredning, utstyr og materiell komme med oppfordringer, utfordringer eller invitere til lek. Rommet "forteller" barna hva som kan foregå der. God estetikk gir barnehager som fremmer trivsel og innbyr til lek, læring og utforsking.

I barnehagens godkjenningsvedtak skal barns leke- og oppholdsareal fastsettes. Kommunens vedtektsfestede norm for arealutnytting er i tråd med veiledende norm i barnehageloven.

Barnehagebygget med uteområdet skal ivareta krav i henhold til universell utforming noe som innebærer at planlegging og utforming gjennomføres på en slik måte at barn, ansatte og foreldre skal kunne bruke barnehagen i så stor utstrekning som mulig uten behov for tilpasning.

9.4.8 Identitet og tilhørighet

Barns medvirkning i det indre livet i barnehagen kan være det første skrittet for å få innsikt i og erfaringer med deltagelse i et demokratisk samfunn. Barnehagen skal bidra til at barn møter verden utenfor familien med tillit og nysgjerrighet og den skal legge vekt på å styrke kunnskap om og tilknytting til lokalsamfunnet. Gjennom opplevelser og erfaringer skal barna bli kjent med sitt nærmiljø. Barnehagepersonalet må bruke nærmiljøets ressurser til gode opplevelser samt sørge for at barnehagen bidrar aktivt i nærmiljøet.

Sarpsborg vil i samarbeid med de nordiske vennskapsbyene (Sødertälje, Struer og Forssa) ha fokus på å bidra til barns identitet. Samarbeidet vil basere seg på å utveksle erfaringer og kunnskap for å skape muligheter for barna til å finne / lage sine røtter / historie og finne sin by. Dette er ment å skje gjennom utveksling om Reggio Emilia filosofien, pedagogisk dokumentasjon, IT og utstillinger.

9.5 Utfordringer og strategier

KOMMUNEDELPLAN FOR BARNEHAGEOMRÅDET 2011 - 2023

Utfordringer	Strategier
Beholde og videreutvikle barnehagepersonalets kompetanse.	Utarbeide planer for kompetanseutvikling. Tilrettelegge for kurs og opplæring for ansatte i Sarpsborgbarnehagene.
Økt faglig kompetanse.	Økt pedagogtetthet. Andre faggrupper inn i barnehagen. Assistenter med fagbrev prioriteres.
Et barnehagepersonale som har etablert gode rutiner og systemer for brukermedvirkning.	Utarbeide prosedyrehåndbok for Sarpsborgbarnehagene.
Et barnehagepersonale som har etablert gode rutiner og systemer for observasjon og kartlegging av barn som strever og gode samarbeidsrutiner med foreldre, andre samarbeidspartnere og faginstanser.	Prioritere tidlig innsats ved å videreutvikle tilbudet til barn som trenger ekstra støtte. Gjennomføre vedtatt Kommuneplan for Sarpsborg, Integreringsplan Del 2 ”Handlingsplan for integrering og inkludering av innvandrerbefolkningen i Sarpsborg kommune 2009 – 2012 ” målsettinger og tiltak inne for området minoritetsspråklige førskolebarn.
Sammenheng og progresjon i læringsløpet fra barnehage til skole.	Årshjulet for samarbeid barnehage – skole videreutvikles til et system for et helhetlig læringsløp. Delta i et pilotprosjektet <i>Sammen om oppvekst – 5-åringen og sammenheng barnehage og skole</i> som en av 8 kommuner. Prosjektet er i regi av Kunnskapsdepartementet.
Utvikle barnehagebygg og uteområder som ivaretar krav til en kvalitetsbarnehage.	Utvikle eller etablere barnehagebygg som er tilpasset fleksibel bruk, barnehagen som arena for lek, læring og medvirkning og som ivaretar god estetikk. Som et minimum opprettholde dagens norm for arealutnytting.

10.0 Økonomi

Barnehageområdet var inntil 1. januar 2011 finansiert etter en 3-delt modell:

- statlige øremerkede midler
- foreldrebetaling
- kommunal finansiering

Rammefinansiering ble innført fra og med 1. januar 2011 og innebærer at hovedtyngden av de statlige tilskuddene, dvs ordinært driftstilskudd til barnehager, skjønnsmidler til barnehager og tilskudd til tiltak for

KOMMUNEDELPLAN FOR BARNEHAGEOMRÅDET 2011 - 2023

barn med nedsatt funksjonsevne innlemmes i rammetilskuddet til kommunen. Den statlige fordelingen skjer med bakgrunn i en kostnadsnøkkel som er basert på følgende kriterier:

- antall barn i kommunen mellom 3 og 5 år
- barn mellom 1 og 2 år uten kontantstøtte
- utdanningsnivået i befolkningen.

Innføring av rammefinansiering på barnehageområdet og nytt finansieringssystem for ikke-kommunale barnehager medfører endringer i arbeidsoppgaver, men er av departementet vurdert til ikke å medføre store endringer i ressursbehov. Kommunen vil få økte kostnader knyttet til administrasjon og kontroll på at praktiseringen av tilskuddsordningen og uttak av verdier er i samsvar med lov og forskrift.

Den nye modell innebærer at barnehageområdet heretter finansieres ved kommunal finansiering og foreldrebetaling. Fortsatt gjelder ordningen med søskenmoderasjon og redusert foreldrebetaling.

Følgende tilskudd skal fortsatt være øremerket:

- tilskudd til tiltak for å bedre språkforståelsen blant minoritetsspråklige barn i førskolealder
- investeringstilskudd
- tilskudd til midlertidige lokaler
- øremerkede midler til kvalitetsutvikling

Det øremerkede driftstilskuddet til plass i barnehage var gradert, noe som førte til at deltidsplasser utløste et større tilskudd enn en hel plass. I den nye beregningsmodellen for drift skal det fastsett en sats per heltidsplass. Dette gir en annen innretning på tilskuddsordningen og kan medføre mindre tilskudd enn dagens ordning.

10.1 Statlige føringer

Kommunens ansvar for de ikke-kommunale barnehagene er nedfelt i barnehagelovens § 14 *Kommunalt tilskudd til godkjente ikke-kommunale barnehager* og i Forskrift om likeverdig behandling ved tildeling av offentlig tilskudd til ikke-kommunale barnehager, § 2 *Kommunens ansvar*.

Med bakgrunn i barnehagelovens § 14 skal kommunen yte tilskudd til ordinær drift av alle godkjente ikke-kommunale barnehager forutsatt at barnehagen har søkt om godkjenning før barnehagesektoren ble rammefinansiert.

Kommunen kan yte tilskudd til barnehager som søker om godkjenning etter at barnehagesektoren ble rammefinansiert.

Barnehager som blir vurdert som egnet til formålet med bakgrunn i barnehagelovens §§ 1, 2 samt § 10 har rett til godkjenning under forutsetning av at føringer i annet aktuelt lovverk er ivaretatt. Dette innebærer en fri etableringsrett.

Barnehagelovens § 8 omhandler kommunens ansvar. Andre ledd lyder: *Kommunen har plikt på seg til å sørge for at det finnes et tilstrekkelig antall barnehageplasser for barn under opplæringspliktig alder.*

Utbyggingsmønster og driftsformer skal tilpasses lokale forhold og behov.

Kommunen kan avslå søknad om kommunalt tilskudd dersom kommunens ansvar med bakgrunn i barnehagelovens § 8 er ivaretatt, dvs at det er et tilstrekkelig antall barnehageplasser.

”Forskrift om likeverdig behandling av barnehager ved tildeling av offentlig tilskudd” legger føringer som innebærer at kommunen skal sørge for at godkjente ikke-kommunale barnehager i kommunen behandles likeverdig med kommunale barnehager ved tildeling av offentlig tilskudd.

10.2 Kommunalt tilskudd til ikke-kommunale barnehager

Prinsippene i den nye finansieringsmodellen er:

- Kommunen skal fastsette separate tilskuddsatser for drift og kapital.
- Det skal fastsettes ulike tilskuddsatser for hel plass, barn under og over 3 år.
- Det skal fastsettes separate satser for ordinære barnehager, familiebarnehage og åpen barnehage det enkelte år.
- Tilskuddsatsene beregnes ut i fra gjennomsnittlige budsjetterte kostnader per heltidsplass i tilsvarende kommunale barnehager.
- Det gis et påslag på 4 % for administrasjon av det beregnede tilskuddet.
- For kapital fastsettes det en sats per barn med heltidsplass, uavhengig av alder.
- For kapital skal fastsettes separate satser for ordinære barnehager, familiebarnehager og åpen barnehage.
- Tilskuddet til kapital baseres på reelle gjennomsnittlige kapitalkostnader i tilsvarende kommunale barnehager eller nasjonale gjennomsnittskostnader fastsatt av departementet.
- Kommunen kan gi et ekstra tilskudd til kapitalkostnader til ikke-kommunale barnehager med høye kapitalkostnader.

Kommuner som ikke har kommunale ordinære barnehager, familiebarnehager eller åpne barnehager skal som (minimum) benytte nasjonale gjennomsnittssatser for drift og kapital fastsatt av departementet. De nasjonale gjennomsnittssatsene for drift er for 2011 viser seg å være høyere enn kommunens satser for 2011.

Kommunen kan velge om den vil beregne tilskuddsatser for kapitalkostnader basert på kapitalkostnader i tilsvarende kommunale barnehager eller benytte nasjonale tilskuddsatser fastsatt av departementet.

Kommunen benytter de nasjonale gjennomsnittssatsene for 2011.

Kommunen kan sette vilkår for kommunalt tilskudd med bakgrunn forskriftens § 9. Vilkårene skal være rimelige og relevante, de skal være knyttet til barnehagedriften og det skal være en sakelig sammenheng mellom tilskuddet som tilbys og de vilkår som stilles. Eksempler på vilkår som omtales i forskriften er

- krav om tilsvarende lønns- og arbeidsforhold som i kommunens egne barnehager
- barnehagen minst må følge de kommunale bestemmelsene om arealutnytting.

Bystyret behandler sak vedrørende kommunale tilskuddsatser og vilkår for kommunalt tilskudd til ikke-kommunale barnehager i sitt møte 17. mars 2011.

Ikke-kommunale barnehager kan, med bakgrunn i sine vedtekter, gi tilbud til barn bosatt i annen kommune. Dersom ikke-kommunale barnehager tar inn barn bosatt i annen kommune, har kommunen rett til å søke barnets bostedskommune om refusjon for kostnader til ordinær drift som ikke dekkes av foreldrebetaling og andre offentlige tilskudd. Refusjonen skal baseres på nasjonale gjennomsnittssatser for tilskudd til driftskostnader og kapitalkostnader fastsatt av departementet. Ikke-kommunale barnehager gir våren 2011 tilbud til ca 40 barn som ikke er bosatt i Sarpsborg. Antall barn som er bosatt i Sarpsborg og har barnehageplass i annen kommune er noe lavere.

10.3 Mer driftseffektive kommunale barnehager.

De 17 kommunale barnehager er etablert spredt rundt i kommunen og fungerte som selvstendige enheter. For å oppnå en mer effektiv drift ble barnehagene organisert i fire enheter fra og med 1. januar 2010. Kommunen eier i hovedsak barnehagelokalene, men to ordinære barnehager og de tre åpne barnehagene er etablert i leide lokaler.

Kommunen har mange små og uhensiktsmessige barnehager da de i hovedsak er bygget for å ivareta en drift og et innhold som ikke er i tråd med dagens og morgendagens krav og behov. Med utgangspunkt i at mange av barnehagene er små, er etablert i leide lokaler som ikke er godt nok tilpasset barnehagedrift eller i gamle bolighus, er det en utfordring å få til en mest mulig effektiv drift.

For å oppnå mer effektiv drift er følgende ivaretatt:

- Barnehagene er organisert i fire enheter med hver sin enhetsleder.
- Mottaksbarnehagen er etablert som en familiebarnehage med to grupper.
- Åpen barnehage er etablert som en avdeling under en ordinær barnehage.
- Naturavdeling er etablert i tilknytting til en ordinær barnehage.

De barnehagene som vurderes som små enheter har færre enn 50 plasser.

I løpet av 2011 skal det gjennomføres en vurdering av hvilke tiltak som må gjennomføres for å oppnå en større grad av driftseffektivitet. Tiltak kan komme til å kreve investeringsmidler.

Et godt grunnlag for effektiv barnehagedrift er vurdert til å innebære:

- Ca 100 barnehageplasser i samme bygg.
- Et barnehagebygg som sikrer fleksibel bruk.
- En organisering som sikrer fleksibel bruk.
- Maksimal utnyttelse av godkjent leke- og oppholdsareal.

Forskrift om pedagogisk bemanning i barnehagen er gitt med hjemmel i barnehageloven. Bestemmelsen er svært uklart formulert og Kunnskapsdepartementet har uttalt at mange barnehager ikke følger regelverket når det legges til grunn en prosentvis pedagogressurs per barn når antall barn er over 9 (under 3 år) eller 18 (over 3 år). Departementet varsler forskriftsendring og at det vil bli utarbeidet en veileder til kommunene vedrørende kravene til pedagogisk bemanning. Endringene som er varslet kan innsnevre kommunens og barnehageeiers handlingsrom i forhold til driftseffektivitet.

For de kommunale barnehagene er det utarbeidet en tilstandsoversikt i 2010. Denne synliggjør at det i 16 av barnehagene er behov for bygningsmessig vedlikehold, tekniske forbedringer og opprusting. Tiltakene som beskrives som mål-tiltak og tiltakene som beskrives som bør-tiltak er til sammen kostnadsberegnet til å utgjøre kr. 3.800.000,-. Beregningen er gjennomført av kommuneområdet teknisk.

Kommunen leier lokaler til barnehagedrift av ulike foreninger og organisasjoner. Den årlige utgiften utgjør ca kr. 620.000,-.

10.4 Etablering av ny barnehageplasser

Med bakgrunn i prognosene er det behov for videre utbygging på barnehageområdet. Behovet utgjør totalt ca 700 plasser i perioden 2011 – 2023. Behovet for nye plasser er størst i områdene Hornnes, Hafslundsøy og Sentrum/Alvimhaugen. Etablering vil utløse behov for investeringsmidler og midler til drift. Staten har for

KOMMUNEDELPLAN FOR BARNEHAGEOMRÅDET 2011 - 2023

2011 videreført det øremerkede tilskuddet til investeringstilskudd og til tilskudd til nye plasser i midlertidige lokaler. Tilskuddsordningen utgjør :

Alder og oppholdstid	Investeringsstilskudd	Faste plasser i midlertidige barnehagelokaler
Under 3 år, deltids plass (under 33 timer per uke)	kr. 25.000	kr. 10.000
Under 3 år, heltids plass (33 timer eller mer per uke)	kr. 50.000	kr. 20.000
Over 3 år, deltids plass (under 33 timer per uke)	kr. 21.500	kr. 10.000
Over 3 år, heltids plass (33 timer eller mer per uke)	kr. 43.000	kr. 20.000

Etablering av nye ikke-kommunale plasser i tråd med kommunens behov i omfang og beliggenhet vil utløse et behov for økt kommunalt tilskudd.

I tillegg kommer investeringsbehov som resultat av behov for mer driftseffektive kommunale barnehager.

10.5 Økonomiske utfordringer og strategier

Statens rammetilskudd på barnehageområdet blir beregnet etter en kostnadsnøkkel som er basert på følgende:

- Antall barn i kommunen mellom 3 – 5 år
- Barn mellom 1 – 2 år uten kontantstøtte
- Utdanningsnivået i befolkningen

Prognosene viser at antall barn i alderen 3 – 5 år vil øke med ca 350 barn innen 2023. Dersom denne kostnadsnøkkel ikke endres vil dette føre til økte rammeoverføringer.

Utfordringer	Strategier
Vedlikehold av de kommunale barnehagene.	Avsette midler i handlingsplanperioden.
Etablere nye barnehageplasser i tråd med beskrevet behov.	Det må avsettes midler for å sikre nye plasser.
Driftseffektive kommunale barnehager.	Vurdering om og hvordan kommunen kan oppnå mer driftseffektive kommunale barnehager starter opp i 2011. Resultatet av denne vurderingen vil få konsekvenser for kommunens utgifter på barnehageområdet i årene fremover, uten at en i dag kan si noe om hva de økonomiske konsekvensene vil bli.

11.0 Handlingsplanperioden 2011-2014

I vedtatt *Handlingsplan med økonomiplan 2011 – 2014*, er følgende beskrevet som de viktigste utfordringer og resultatene for barnehageområdet:

- Ivaretagelse av kravet om rett til barnehageplass / full barnehagedekning.
- Barnehagestrukturen er tilpasset krav til effektiv drift og kapasiteten er tilpasset retten til barnehageplass i samsvar med skolenes opptaksområder.

Under punktet investeringer står det:

- Det igangsettes utredningsarbeid for å vurdere hvordan barnehagestrukturen i de kommunale barnehagene kan endres for å gi rom for effektiviseringstiltak. Det må være et mål for kommunen å drifte kommunale barnehager i større bygg enn det som er tilfelle i dag.

I kommunedelplan for barnehageområdet, kapittel tre til og med kapittel elleve, er situasjonen på de ulike områdene beskrevet. Hvert kapittel er avsluttet med en oppsummering av de utfordringer kommunen ser og med strategier for videreutvikling.

Hovedprioriteringer i handlingsplanperioden er:

- Avsette midler til investering, driftseffektive kommunale barnehager.
- Avsette midler til investering og drift, nye kommunale plasser.
- Avsette midler til kommunalt tilskudd, nye plasser i ikke-kommunale barnehager.
- Ressurstilførsel til barnehagemyndigheten.
- Avsette midler til vedlikehold av kommunale barnehager.
- Økt pedagognorm.
- Kostnader knyttet til kompetansetiltak.

I forbindelse med rullering av *Handlingsplan med økonomiplan 2011 – 2014 og årsbudsjett 2011* må hovedprioriteringene i handlingsplanperioden ligge til grunn.

Økonomiske konsekvenser av handlingsplandelen må inntas / vurderes i kommunens handlingsplan med årsbudsjett.

11.1 Behov for nye barnehageplasser i planperioden

Vurdering av behovet for nye plasser i planperioden tar utgangspunkt i:

- Beregnet antall etablerte plasser, i det enkelte geografiske område i 2014.
- Prognosene for antall barn i alderen 1 – 5 år bosatt i de samme områdene i 2014.
- Områder med lavest dekningsgrad i 2010.
- At antall plasser for barn i alderen 1 – 2 år i 2014 skal være i tråd med den gjennomsnittlige dekningen for aldersgruppa i 2010, dvs ca 69 %.
- At antall plasser for barn i alderen 3 – 5 år i 2014 skal være i tråd med den gjennomsnittlige dekningen for aldersgruppa i 2010, dvs ca 96 %.

KOMMUNEDELPLAN FOR BARNEHAGEOMRÅDET 2011 - 2023

Sone	Område	Alder	Dekningsgrad 2010	Dekningsgrad 2014	Behov, nye plasser 2014, med bakgrunn i alder	Behov, nye plasser 2014
Øst	Hornnes	1 – 2 år	36 %	69 %	17	
		3 – 5 år	54 %	96 %	38	55
	Hafslundsøy	1 – 2 år	32 %	69 %	15	
		3 – 5 år	65 %	96 %	37	52
Sentrum	Avimhaugen	1 – 2 år	31 %	69 %	27	
		3 – 5 år	64 %	96 %	65	92
	Sandesunds- Veien	1 – 2 år	70 %	69 %	15	
		3 – 5 år	116 %	96 %	41	56
Totalt						255

11.2 utfordringer og strategier

Oppgaver som bør planlegges og/eller iverksettes i handlingsplanperiode

Utfordring	Strategi	Tiltak
Ivareta kommunens oppgaver som barnehagemyndighet.	Sikre tilstrekkelig barnehagefaglig kompetanse.	Øke den barnehagefaglige kompetansen i administrasjonen. Systematisere arbeidet med tilsyn ytterligere
Et barnehagetilbud tilpasset barn uansett spesielle behov.	Sikre at alle barn kan benytte en barnehageplass.	Kartlegge og utrede kommunens behov for spesielt tilrettelagte barnehageplasser.
Bedre balansen mellom andelen kommunale og ikke-kommunale barnehager.	Sikre jevnere andel utbygging kommunale og ikke-kommunale barnehageplasser.	Legge til rette for etablering av nye kommunale barnehageplasser og / eller kommunale barnehager.
Alle barn gis tilbud om	Sikre nok plasser, i tråd med	Etablere nye plasser i de

KOMMUNEDELPLAN FOR BARNEHAGEOMRÅDET 2011 - 2023

barnehageplass i eget nærmiljø og i tilknytting til aktuell skolekrets.	behovet, i det enkelte opptaksområdet. Økt samarbeid ved opptak til barnehageplass.	områdene som har den laveste barnehagedekningen. Etablere nye barnehageplasser med bakgrunn i behov. Oppkjøp av bygg/tomter egnet til formålet. Videreutvikle kommunes system for samordnet opptak.
Driftseffektive barnehager	Sikre at kommunens barnehager består av store fleksible barnehagebygg med god standard, tilrettelagt for fleksibel bruk, ivaretar universell utforming og ser innbydende ut.	Etablere store og fleksible barnehagebygg. Etablere nye plasser ved å opprette naturavdelinger
Barnehager i tråd med kriteriene for en god barnehage i Sarpsborg	Styrke barnehagepersonalets kompetanse. Øke pedagogtettheten Etablere gode rutiner og systemer for brukermedvirkning og et helhetlig læringsløp.	Kommunale midler til kompetanseheving. Åpne barnehagene for flere yrkesgrupper. Videreutvikle system for et helhetlig læringsløp fra barnehage til grunnskole.
Et tilrettelagt pedagogisk tilbud til 5-åringer som ikke benytter barnehageplass.	Sikre at alle barn som begynner på skolen har et best mulig grunnlag for mestring og læring.	Kartlegge og utrede behovet for et alternativt pedagogisk tilrettelagt tilbud til de eldste førskolebarna som ikke benytter barnehageplass. Etablere tilbud med bakgrunn i utredningens konklusjoner.
Tidlig innsats	Sikre tidlig inngripen når problemer oppstår eller avdekkes i førskolealder.	Økt kompetanse og kvalitet i barnehagen. Tidlig språkstimulering Gjennomføre vedtatt plan for

KOMMUNEDLPLAN FOR BARNEHAGEOMRÅDET 2011 - 2023

		integrering og inkludering, førskolebarn.
Etablere nøytrale treffpunkter for barnefamilier i deres nærmiljø.	Sikre nettverksbygging som et helsefremmende og forebyggende tiltak.	Kartlegge og utrede behovet for åpne barnehager på kveldstid.